

УДК 379.8.07(477)«1991/2022»

DOI: <https://doi.org/10.33989/2524-2474.2023.81.289404>

ВОЛОДИМИР МОКЛЯК

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9922-7667>

(Полтава)

Place of work: Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: vovchik01071981@gmail.com

ОКСАНА МОКЛЯК

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1883-1593>

(Полтава)

Place of work: Poltava State Agrarian Academy

Country: Ukraine

Email: oxana.mokliak@gmail.com

ТЕТЯНА БОНДАРЕНКО

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1200-5824>

(Полтава)

Place of study: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: taniabond2016@gmail.com

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (1991–2022 РР.)

Анотація. У статті схарактеризовано основні нормативно-правові акти періоду незалежності України, що врегульовують питання функціонування закладів позашкільної освіти. Виявлено, що існує кілька рівнів інституцій, на які покладаються задачі опікування закладами позашкільної освіти. Це зокрема національний (центральні органи виконавчої влади, державні заклади позашкільної освіти); обласний (органи місцевого самоврядування (обласні, районні, сільські, селищні комітети), місцеві державні адміністрації, органи громади об'єднаних територій та суміжні структурні підрозділи); місцевий (обов'язки покладаються безпосередньо на директора, а освітня діяльність забезпечується педагогічною радою, методистами, педагогами-організаторами, керівниками гуртків тощо).

Узагальнено, що на усіх рівнях відбувається злагоджена, скоординована робота усіх інституцій, котрі доповнюють діяльність одна одної, втілюючи системний та компетентнісний підхід

Аналізуючи діяльність окреслених інституцій у період незалежності України, нами виявлено певні тенденції в розвитку дозвілєвої діяльності дітей з особливими освітніми проблемами, пропонуваної цими закладами.

Особливу увагу звернуто на визнання інклюзії на законному рівні, що посприяло реалізації моделі інтегрованого та інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах.

Ключові слова: позашкільна освіта, заклади позашкільної освіти, діти з особливими освітніми потребами, дозвілєва діяльність, нормативно-правові документи.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Позашкільна освіта є невід'ємною частиною системи освіти, яка регулюється Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про позашкільну освіту» і спрямована на розвиток здібностей дітей та молоді в галузі освіти, науки, культури, фізичної культури та спортивні, технологічні та інші творчі сили, вони набувають первинних знань, компетенцій та навичок, необхідних для соціалізації, подальшої самореалізації та/або професійної діяльності. Позашкільня відіграє важливу роль у формуванні вихованого громадянина України; інтелектуально, фізично та духовно розвиненої, соціально відповідальної особистості – патріота своєї країни. Позашкільна освіта також задовольняє потреби держави загалом та кожного

вихованця зокрема у професійному самовизначенні і творчій самореалізації; розвитку первинних професійних навичок і вмінь, необхідних для їхньої соціалізації, подальшої взаємодії зі світом.

Однією з передових функцій закладів цього типу є розвиток дозвілєвої діяльності дітей з особливими освітніми потребами. Поєднання вільного часу та дозвілля для таких дітей є одним із важливих чинників їх соціалізації загалом та соціальної адаптації осіб. Дозвілля, як одна з найкращих сфер життя дитини, розкриває її інтереси до спілкування, саморозвитку, розваг, удосконалення власного здоров'я тощо.

Проблема зайнятості дітей з особливими освітніми потребами поза навчанням повсякчас була актуальною, а українські реалії сьогодення ще більше спонукають педагогів таких закладів відволікати вихованців від страшних подій в країні, реабілітувати після здобутих травм (фізичних та духовних), котрі в дітей цієї групи виявляються з ще більшою силою.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Окремі питання організації дозвілєвої діяльності дітей з особливими освітніми потребами в закладах позашкільної освіти висвітлено у роботах таких науковців як: О. Андреева, М. Аріарський, Ю. Бардашевська, Ю. Баранецька, В. Балахтар, О. Безпалько, І. Белецька, О. Гончарук, І. Каташинська, І. Петрова, Є. Чугунова, Т. Ярошевич тощо. На наше глибоке переконання, окреслене питання потребує проведення постійних досліджень, оскільки спостерігається постійне еволюціонування форм та різновидів дозвілєвої діяльності, спричинене різними чинниками (як зовнішніми, так і внутрішніми).

Мета статті – висвітлити основні закономірності розвитку дозвілєвої діяльності дітей з особливими освітніми проблемами в закладах позашкільної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідність організації дозвілля дітей з особливими освітніми проблемами в позаурочний час є очевидним. Більше того, навчально-виховний процес в закладах позашкільної освіти має бути чітко організованим і регламентованим низкою нормативно-правових актів. Проте аналіз результатів останніх опублікованих наукових досліджень доводить, що сфера позашкільної освіти характеризується відсутністю освітніх стандартів як таких. Виявлено, що її зміст формується відповідно до інтересів та запитів дітей, батьків, педагогів, самих установ, що провадять таку діяльність, тощо. Тому позашкільні навчальні заклади всіх рівнів і напрямів формують і реалізують навчальні плани, де конкретизують реалізацію власних стандартів розвитку. Ця методика забезпечує диференційоване та диверсифіковане навчання для навчальних закладів окресленого типу, а розроблений персоналізований навчальний маршрут дозволяє дітям з особливими освітніми потребами самостійно обирати вид діяльності, який їм найбільше цікавий (Мосякова, 2019b, с. 15). Подібний підхід дає можливість вирішувати, який спектр знань та в якому обсязі необхідно використовувати в процесі створення програми. Принагідно зазначимо, що оновленню змісту та підвищенню якості сприяє системна модернізація позашкільної освіти, під час якої освітній процес переорієнтовується на особистісно-орієнтований розвиток через самостійну діяльність та індивідуальну роботу з дітьми з особливими освітніми потребами (Мосякова, 2019a, с. 16; Литовченко, 2012, с. 46–47).

Аналіз нормативно-правової бази, що врегульовує перелік та функційні обов'язки інституцій, на які покладаються задачі опікування закладами позашкільної освіти, дав можливість виокремити кілька їх рівнів.

Найвищим вважаємо **національний рівень**, серед інституцій якого – центральні органи виконавчої влади. Вони беруть участь у формуванні державної політики України у сфері позашкільної освіти; регламентують діяльність позашкільної освіти через створення нормативно-законодавчої бази (законів, указів, постанов, положень, розпоряджень та інших документів); генерують програми розвитку сфери позашкільної освіти; розробляють нормативи щодо матеріального, технічного, інформаційного, фінансового забезпечення позашкільної освіти; здійснюють керівництво, нагляд (контроль) та державне інспектування сфери позашкільної освіти (Мелентьев, 2013, с. 24–25). Говорячи про заклади національного рівня, маємо на увазі Національну академію педагогічних наук України, котра займається науковим забезпеченням позашкільної освіти. Окрему позицію в окресленому рівні займають державні центри позашкільної освіти України, що здійснюють формування державної політики України за напрямками позашкільної освіти та безпосередньо підпорядковані Міністерству освіти і науки України. Серед яких:

- Національний центр Мала академія наук України (МАН);
- Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (НЕНЦ);
- Український державний центр національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді (УДЦНПВКТУМ);
- Український державний центр позашкільної освіти (УДЦПО).

Керівництво діяльністю позашкільних навчальних закладів **обласного рівня** здійснюють органи місцевого самоврядування (обласні, районні, сільські, селищні комітети), місцеві державні

адміністрації, органи громади об'єднаних територій та суміжні структурні підрозділи (департамент освіти і науки; департамент культури і туризму; управління у справах сім'ї, молоді та спорту тощо). В умовах міських громад розробляються відповідні методичні документи, здійснюється науково-структурована інформаційно-фінансова підтримка закладів сфери позашкільної освіти, проводиться діагностика проблемних ситуацій, пов'язаних з освітнім процесом дітей з особливими освітніми потребами, приймаються рішення щодо вирішення цих питань, здійснюється контроль за виконанням рішень органів місцевого самоврядування суб'єктами соціально-виховної роботи дітей з особливими освітніми потребами тощо (Безпалько, 2006, с. 222–223). Відповідно до Стратегії розвитку позашкільної освіти обласні заклади позашкільної освіти (науково-технічні, еколого-натуралістичні, туристсько-краєзнавчі центри, палаци дітей та молоді) координують роботу позашкільної освіти за її різними напрямками (Стратегія розвитку позашкільної освіти, 2018, с. 17–18).

Управління закладом позашкільної освіти на *місцевому рівні* здійснюється безпосередньо директором, а освітня діяльність забезпечується колегіальним органом управління закладу позашкільної освіти (педагогічною радою), методистами, педагогами-організаторами, керівниками гуртків тощо (Про позашкільну освіту, 2021, ст. 11).

Зазначимо, що на усіх рівнях (національному, обласному та місцевому) відбувається злагоджена, скоординована робота усіх інституцій, котрі доповнюють діяльність одна одної, втілюючи системний та компетентнісний підхід.

Аналізуючи діяльність окреслених інституцій у період незалежності України, можемо говорити про певні тенденції в розвитку дозвілєвої діяльності дітей з особливими освітніми проблемами, пропонованої цими закладами.

Першим важливим документом, що врегулював на законному рівні розвиток дозвілєвої діяльності дітей окресленої категорії в позашкільлі, вважаємо Закон УРСР «Про освіту» (1991 р.). Саме його називаємо першоосною і від нього починаємо вести хронометраж досліджуваного питання. У цьому законі позашкільна освіта визначається як «<...> частина структури освіти і спрямовується на розвиток здібностей, талантів дітей, учнівської та студентської молоді, задоволення їх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні» (стаття 38). Статтею 51 цього нормативно-правового акту регламентується право вихованців та організація дозвілля (Про освіту, 1991, с.38; 51).

Важливі завдання та напрями реформування позашкільної освіти було окреслено в Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») (1993 р.). Так, у переліку заходів щодо реалізації окресленої програми, знаходимо ряд важливих завдань у контексті нашого предмета дослідження, зокрема:

– «Створити інтегративні навчально-розвиткові програми і навчально-методичні посібники з проблем позакласної і позашкільної виховної роботи». Його виконання покладалося на Міносвіти, Мінкультури, Мінмолодьспорту, Академію педагогічних наук та Держкомвидав, а часовими межами для реалізації визначалися 1993–1996 роки.

– «Розробити та реалізувати план створення лабораторій та кафедр позашкільного навчання і виховання на базі науково-дослідних установ Академії педагогічних наук та педагогічних інститутів» (відповідальні за виконання – Міносвіти, Мінфін, Академія педагогічних наук. Період втілення: 1996 рік).

– У період з 1993 р. до 1995 р. розробити концепцію позашкільної освіти (виконання покладалося на Міносвіти, Мінмолодьспорту, МОЗ, Мінсоцзахист, Академію наук, Академію педагогічних наук, інші зацікавлені міністерства і відомства).

1993 рік ознаменувався підписанням ще одного важливого документа в контексті розвитку позашкільної освіти – Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (1993 р.). Відповідно до статті 11 цього нормативно-правового акту фіксувалося, що «...органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування разом із підприємствами, організаціями, науковими установами, закладами вищої освіти, об'єднаннями громадян можуть створювати навчально-виховні заклади, які сприяють поглибленню знань, задоволенню творчих інтересів, розвитку здібностей, організації змістовного дозвілля та відпочинку молоді, а також заклади, що забезпечують пошук, підтримку та розвиток талановитої молоді у різних сферах життя» (Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні, 1993, ст. 11).

Значний внесок у розбудову сфери позашкільної освіти зроблено Національною програмою «Діти України» (1996 р.).

До важливих перших кроків становлення позашкільної освіти в незалежній Україні відносимо і розробку Концепції позашкільної освіти та виховання (1996 р.). Її реалізація, зокрема, сприяло становлення нової галузі педагогічної науки – позашкільної педагогіки.

Перше десятиліття третього тисячоліття характеризується активним розвитком нормативно-правової бази у сфері позашкільного навчання та виховання на теренах України. Серед найважливіших документів цього періоду, що окреслювали ключові аспекти розвитку дозвілєвої діяльності дітей (у

т.ч. у закладах позашкільної освіти), розвитку та підтримки обдарованої молоді вважаємо (подаємо в хронометражі набуття чинності):

- Закон України «Про позашкільну освіту» (2000 р.);
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад» (2001 р.);
- Закон України «Про охорону дитинства» (2001 р.);
- Указ Президента України «Про національну доктрину розвитку освіти» (2002 р.);
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку позашкільних навчальних закладів на 2002–2008 роки» (2002 р.);
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про вдосконалення системи організації роботи із виховання дітей та молоді в позашкільних навчальних закладах» (2003 р.);
- Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах» (2004 р.);
- Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» (2005 р.);
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2007–2011 роки» (2006 р.);
- Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної програми роботи з обдарованою молоддю на 2006–2010 роки» (2006 р.);
- Наказ Міністерства освіти і науки України «Про затверджене Положення про малу академію наук учнівської молоді» (2006 р.);
- Закон України «Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року» (2009 р.);
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку позашкільної освіти на період до 2014 року» (2010 р.).

Важливим етапом у розвитку дозвіллевої діяльності дітей з особливими освітніми потребами в закладах позашкільної освіти стало визнання інклюзії, підтримка принципів розвитку такого типу освіти, що сприяло реалізації моделі інтегрованого та інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах; удосконалило законодавчу базу із забезпечення наукового супроводу таких учнів; сприяло створенню освітніх програм, навчально-методичного забезпечення тощо. Осібно 1 жовтня 2010 р. Наказом Міністерства освіти і науки України № 912 було прийнято Концепцію розвитку інклюзивного навчання, котра потверджувала ідею реалізації державної політики щодо забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами на здобуття якісної освіти, інтеграції їх у суспільство (Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання, 2010).

Період 2010–2019 років ознаменувався підписанням ряду важливих нормативно-правових актів, серед яких маємо виокремити наступні:

- Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» (2010 р.);
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» (2011 р.);
- Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013 р.);
- Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної і середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» (2016 р.);
- Закон України «Про освіту» (2017 р.);
- Закон України «Про позашкільну освіту» (2018 р.);
- Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» (2018 р.);
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про організацію інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти» (2019 р.).

З початку 2020 року, коли світ охопила вірусна пандемія, особливо гостро постало питання організації змістовного дозвілля дітей з особливими освітніми потребами у вільний від навчання час. Якщо раніше вільний час та дозвілля переважно проходили в оффлайн режимі, то в епідеміологічних умовах провадження такої діяльності змушено стало зреалізовуватися у віртуальному просторі. Це зумовило прискорення процесу діджиталізації всієї системи освіти, зокрема й закладів позашкільної освіти.

Сьогодні завдяки дистанційним технологіям заклади позашкільної освіти не тільки організують освітній процес, але й урізноманітнюють дозвілєву діяльність дітей з особливими освітніми потребами.

Війна в Україні, активна фаза якої розпочата країною-агресоркою 24 лютого 2022 року, теж спровокувала необхідність онлайн навчання, у тому числі провадження освіти в позашкільлі.

Принагідно зазначимо, що 9 травня 2022 р. МОН презентувало проєктні пропозиції для розв'язання нагальних проблем української освіти у воєнний та післявоєнний періоди. Тодішній міністр освіти Сергій Шкарлет зазначив незмінні пріоритети у сфері навчання й виховання здобувачів, серед яких: забезпечення сталості та безперервності освіти; створення безпечних умов для навчання та викладання; психологічна підтримка учасників освітнього процесу; відновлення освітньої інфраструктури в найближчому майбутньому; продовження реформ та якісних трансформацій на всіх рівнях освіти (сайт Міністерства освіти і науки України).

10 серпня 2022 р. за сприяння Києво-Могилянської академії спільно з Українським католицьким університетом було проведено Відкриту дискусію «Освіта: обговорення візій післявоєнного розвитку галузі». Учасники конференції представили своє бачення певних змін у навчальному процесі. Осібно ексміністерка освіти і науки Лілія Гриневич вказала на те, що й за умови припинення повномасштабної війни навчання в Україні залишиться змішаним – компіляцією дистанційного та очного (Відкрита дискусія: українська освіта у післявоєнний період). Окреслені чинники слід враховувати під час розробки програм на рівні закладів позашкільної освіти.

Актуальним на часі ми вважаємо реабілітаційний напрямок взаємодії з дітьми, особливо з категорією, якій присвячена наша розвідка. Ми також глибоко переконані, що позашкільля має підлаштовуватися під реалії сьогодення та максимально продумувати умови якісної взаємодії з дітьми в подальшому поствоєнному періоді.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. На підставі проведеного аналізу нормативно-правових документів часів незалежності України з окресленого питання можемо стверджувати, що в державі створено єдине законодавче поле, сформовано низку законів, наказів, розпоряджень, затверджено низку концепцій, стратегій, програм щодо розвитку та функціонування дозвілєвої діяльності дітей з особливими освітніми потребами в системі позашкільної освіти.

Подальшого дослідження вимагають технології дистанційного навчання та їхнє якісне впровадження в позашкільлі, а також поствоєнний етап функціонування закладів позашкільної освіти, основні напрями яких мають виформовуватися вже зараз.

Публікація підготовлена в рамках реалізації проєкту Erasmus+ Capacity Building of Higher Education «TEACHERS' CERTIFICATION CENTRES: INNOVATIVE APPROACH TO PROMOTION TEACHING EXCELLENCE» / UTTERLY (619227-EPP-1-2020-1-UA-EPPKA2-CBHE-JP).

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи : монографія. Київ, 2006. 408с.

Відкрита дискусія: українська освіта у післявоєнний період. YouTube. Espresso.TV. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=D1bhYLjqK4I>

Мелентьев О. Б. Теорія і методика позашкільної освіти. Умань : АЛМІ, 2013. 182 с.

МОН презентувало проєктні пропозиції для вирішення нагальних проблем української освіти у воєнний та поствоєнний періоди. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-prezentuvalo-proyektni-propozitsiyi-dlya-virishennya-nagalnih-problem-ukrayinskoyi-osviti-u-voeyennij-ta-pislyavoyennij-periodi>

Мосякова І. Ю. Аналіз та узагальнення результатів апробації моделі системи управління багатoproфільним закладом позашкільної освіти. *Development of modern technologies and scientific potential of the world*. London, 2019a. Vol. 4. P. 18–21. URL: https://lib.iitta.gov.ua/717808/1/Електронний%20збірник%20-%20Том%204_19-22_.pdf

Мосякова І. Ю. Концептуальні основи модернізації змісту позашкільної освіти : практико орієнтований посібник. Київ : Пед. думка, 2019b. Ч. 2. 713 с.

Оптимізація виховного потенціалу позашкільного навчального закладу: колект. монографія / за ред. О. В. Литовченко. Київ : Пед. думка, 2012. 191 с.

Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п#Text>

Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання: Наказ Міністерства освіти і науки України від 01 жовтня 2010 р. № 912. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>

Про освіту: Закон УРСР від 23.05.1991 № 1060-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12#Text>

Про позашкільну освіту: Закон України № 1841-III від 22.05.2021 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text

Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 16, ст. 167 із наступними змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text>
Стратегія розвитку позашкільної освіти / за ред. О. В. Биковської. Київ : ІВЦ АЛКОН, 2018. 96 с.

REFERENCES

Bezpalcko O. V. (2006). *Orhanizatsiia sotsialno-pedahohichnoi roboty z ditmy ta moloddu u terytorialnii hromadi: teoretyko-metodychni osnovy [Organization of socio-pedagogical work with children and youth in the territorial community: theoretical and methodological foundations].*: monograph. Kyiv, 408 p. [in Ukrainian].

Bykovska O. V. (2018). *Stratehiia rozvytku pozashkilnoi osvity [Strategy for the development of extracurricular education].* Kyiv, 96 p. [in Ukrainian].

Melentiev O. B. (2013). *Teoriia imetodyka pozashkilnoi osvity [Theory and methodology of extracurricular education].* Uman, 182 p. [in Ukrainian].

MON prezentovalo proiektni propozyzii dlia vyrishennia nahalnykh problem ukrainskoi osvity u voiennyi ta postvoiennyi periody [The Ministry of Education and Culture presented project proposals for solving urgent problems of Ukrainian education in the war and post-war periods.]. (2022). The Ministry of Education and Culture. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-prezentovalo-proyektnei-propozyciyi-dlya-virishennya-nagalnih-problem-ukrayinskoi-osvity-u-voyennij-ta-pislyavoyennij-periodi> [in Ukrainian].

Mosiakova I. Yu. (2019a). Analiz ta uzahalennia rezultativ aprobaty modeli systemy upravlinnia bahatoprofilnym zakladompozashkilnoi osvity [Analysis and generalization of the results of the approval of the management system model of a multidisciplinary institution of extracurricular education]. *Development of modern technologies and scientific potential of the world. London. Vol. 4. P. 18–21.* Retrieved from https://lib.iitta.gov.ua/717808/1/Електронний%20збірник%20-%20Том%204_19-22_.pdf [in Ukrainian].

Mosiakova I. Yu. (2019b). *Kontseptualni osnovy modernizatsii zmistu pozashkilnoi osvity: praktyko oriietovanyi posibnyk [Conceptual foundations of modernization of the content of extracurricular education: a practically oriented guide].* Kyiv, Chapter 2. 713 p. [in Ukrainian].

Lutovchenko O. V. and others. (2012). *Optymizatsiia vykhovnoho potentsialu pozashkilnoho navchalnoho zakladu [Optimizing the educational potential of an extracurricular educational institution] :* collective monograph. Kyiv. 191 p. [in Ukrainian].

Pro Derzhavnu natsionalnu programu "Osvita" ("Ukraina XXI stolittia") [About the State National Program "Education" ("Ukraine of the 21st century")]. No. 896. (1993). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п#Text> [in Ukrainian].

Pro osvitu [About education]. No. 1060-XII. (1991). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12#Text> [in Ukrainian].

Pro pozashkilnu osvitu [About out-of-school education]. No. 1841-III. (2021). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text> [in Ukrainian].

Pro spryannia sotsialnomu stanovlenniu ta rozvytku molodi v Ukraini [About promoting the social formation and development of youth in Ukraine]. No. 16. (1993). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text> [in Ukrainian].

Pro zatverdzhennia Kontseptsii rozvytku inkluzyvnoho navchannia [On approval of the Concept of development of inclusive learning]. No. 912. (2010). Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inkluzyvnoho-navchannya> [in Ukrainian].

Vidkryta dyskusii: ukrainska osvita u pisliavoiennui period [Open discussion: Ukrainian education in the post-war period]. (2022). YouTube. Espresso.TV. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=D1bhYLjK4I> [in Ukrainian].

VOLODYMYR MOKLYAK

OKSANA MOKLYAK

TETIANA BONDARENKO

REGULATORY AND LEGAL ENSURING OF OUT-OF-SCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS FUNCTIONING IN UKRAINE (1991-2022)

Annotation. The article characterizes the main normative legal acts of the period of independence of Ukraine, which regulate the functioning of out-of-school education institutions. It was revealed that there are several levels of institutions that are entrusted with the tasks of care for extracurricular education institutions. This is, in particular, national (central bodies of executive power, state institutions of out-of-school education); regional (bodies of local self-government (regional, district, village, settlement committees), local state administrations, community bodies of united territories and adjacent structural subdivisions); local (responsibilities fall directly on the director, and educational activities are provided by the pedagogical council, methodologists, teacher-organizers, group leaders, etc.).

It is summarized that at all levels there is a coordinated, coordinated work of all institutions that complement each other's activities, embodying a systematic and competent approach

Analyzing the activities of the outlined institutions during the period of Ukraine's independence, we identified certain trends in the development of leisure activities for children with special educational problems offered by these institutions.

Special attention was paid to the recognition of inclusion at the legal level, which contributed to the implementation of the model of integrated and inclusive education of children with special educational needs in general and extra-curricular educational institutions.

Key words: out-of-school education, out-of-school education institutions, children with special educational needs, leisure activities, regulatory and legal documents.